

בבא בתרא קיב

עניין: נמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו

תשובות והנהגות ח"א סי' תשיג
בתשובות חתם סופר (יו"ד סימן ש"ל) כתב שצריך לקנות מקום הקבורה שיהיה שלו וכמבואר בב"ב (קיב.) דגנאי הוא לצדיק להיות קבור בקבר שאינו שלו ע"ש, ויש ע"פ סוד בזה גם תיקון נפלא שבשלו ממש מונעים לפעמים רוחות רעות וכדומה ליכנס להזיקו, ועיין מ"ל (פרק י"א דשמיטה ויובל הל' א') שאפילו נקבר ברשות, גנאי הוא רק צריך שתהא שלו ממש בקנין גמור לעולם.

ולפי זה אם לא קנה מקום מחיים בקנין כסף ושטר כדון, עוד לפני הקבורה צריך שהיורשים ידרשו מחברה קדישא שטר רשמי שפלוגי קנה מקום פלוני, מסויים במיצריה במחיר פלוני עבור הנפטר ושילם מקצת ונעשה בזה של הנפטר לגמרי, ויש להדר גם בקנין חליפין, וזהו טובה גדולה לנפטר. וכמ"ש במק"א.

ספר החיים (לאח המהר"ל) ספר חיים טובים פ"ח

טעם לקנין הקצרות **וב"ל** אדם אפילו העני שבישראל צריך שיהא הקרקע שהוא קבור בתוכה קנוי לו בכסף. והטעם לפי שאין רשות לשום משחית להוציא את האדם מרשותו, ולא נקרא רשותו אלא אם כן אותה קרקע קנויה היא לו. ולכך לא רצה אברהם במערת המכפלה רק בכסף מלא. ומטעם זה יעשו בעלי השבעות המשביעים לשדים עיגול סביב להם, כי אין יכולת השדים לכנוס מרשות הרבים לרשות היחיד⁶.

מעבר יבק שפת אמת פ"ט

במשנת בבבא בתרא [ק ע"ב], וכן בגמרא פרק יש נוחלין [שם קיב ע"א] על ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פנחס בנו, וכתב נמוקי יוסף בדף ר"ט [נב ע"א מדפי הרי"ף] לא היה כבוד לאותו צדיק שיהיה נקבר בקבר שאינו שלו, וזה כי כמו שמדורו בגן עדן הוא לפי מעשיו, כי הנשמה יגיע כפיה תאכל, כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי ביה [ירושלמי ערלה פ"א ה"ג], כן צריך שיהיה לגוף מקום מקנת כספו, וכן אברהם אמר [בראשית כג, ט] בכסף מלא יתננה לי, ועוד סוד תקון העפר בעי למזבן יתיה בכסף שלים, ודי למבין.

שו"ת חתם סופר יו"ד סי' שלא

מ"ר אענה על ריב היורשים הידועים, אמלא ידי לה' במעט צרי דברי תורה. והנה מה שכתבתי (א) ליישב מנהג כל תפוצות ישראל ליקח עכ"פ דבר מה בעד אחוזת קבר אפי' מעני בישראל, ואומרים ע"ד מליצה א"א לפתיחת הקבר בלי דמים, אמרתי שמנהג אבותינו תורה היא, ב"ב קי"ב ע"א נמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו, משמע מש"ס שיש קפידא על זה שיהי' קבור בשלו ולא במקום שאול מאחרים, ע"כ נהגו ליקח אגורת כסף עכ"פ מכל בר מינן שיהי' קרקע קנוי לו במחיר ההוא ויהי' קבור בשלו. וע"ז כ' מעלתו שיש לפקפק בדבר, שהש"ס לא קאמר שהגנאי לצדיק שמת, וכי קבורתכם כתיב שיהי' קבר של עצמו, ואך הגנאי הוא לבני משפחה שלא קנו מקום קבר לקבור בו והבזיון להחיים ולא למתים:

והנה יש במשמעות פקפוקו ג' ענינים. (א) מה איכפת למת וכל הארץ קולטתו, רק הבושה מגיע להחיים על שלא בזבזו ממון לקנות לו קבר. (ב) מנ"ל לרז"ל שיהי' אדם קבור בשלו דוקא, הלא לא כתיב קבורת כ"ס. (ג) לכל הפחות אין הכרח ממשמעות הש"ס דב"ב קי"ב הנ"ל אם מצד המת או מטעם בזיון ופגם החיים. אשיב על כל דבריו בעזה"י, ואבוא מן המאוחר אל המוקדם וכמה דסיים אפתח:

ונבוא אל השני, מה ראו חז"ל על ככה, ומעלתו כ' ע"ד הפלגה הא לא כתיב קבורת כ"ס דבעינן שלכם. אף על גב דיפה כיון אבל לא גזוהר בלשונו, דודאי כתיב [יחזקאל ל"ג י"ז] כי אני ה' בפתחי את קברותיכם וגו' עמי. אך מ"מ יפה כיון, דאין לנו לחדש דרשות מלבנו והיכי דאיתמר איתמר והיכי דלא איתמר לא איתמר. אך הכא מנהג אבותינו בידינו, כי כן הקפיד אאע"ה אפי' אחר שכבר קנה בכסף מלא עדיין לא קבר שרה שם עד שהחזיק בה שיהי' שלו ממש טרם קברו אותה, כדי שלא תהי' הצדקת מונחת רגע אחד בקבר שלא נקרא על שמה ממש. ומהתימא כי גם בלא כסף הי' ארץ